

HISTÒRIA DE L'ART

1. Presentació

La Història de l'Art és una de les matèries amb més tradició dins del currículum de Batxillerat. No obstant això, aquesta tradició no resta actualitat als sabers que inclou ni interès a les competències que mobilitza el seu estudi. La lectura detinguda dels objectius de l'etapa ens demostra la vigència que té i la forma en la qual la matèria pot contribuir a la consecució d'aquests. Resulta molt apropiada per a ajudar l'alumnat a exercir una ciutadania democràtica, per a consolidar la maduresa personal i per al foment de la igualtat efectiva entre homes i dones. Mitjançant aquesta matèria, podem treballar a l'aula molts dels valors que conformen l'educació dels futurs ciutadans i ciutadanes. La Història de l'Art es troba repleta d'exemples sobre els quals construir una educació que millora aquests aspectes. Igualment, és idònia per a reforçar qüestions relacionades amb els hàbits d'estudi i de treball, ja que els continguts enforteixen la lectura i el domini de la llengua, a més de promoure l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. Ajuda a entendre realitats socials i històriques tant del passat com del present i promou que l'alumnat s'implique en la millora del seu entorn social. Finalment, promou la comprensió del mètode científic i els procediments fonamentals de la investigació, així com l'espiritu emprendedor i la creativitat, i desenvolupa sensibilitat artística i enriquiment cultural.

La matèria exerceix un paper destacat en el currículum de Batxillerat, contribuint a la formació de les alumnes i dels alumnes, facilitant-los l'adquisició de les competències clau i ajudant-los a enfocar els desafiaments del segle XXI. L'estudi de la Història de l'Art implica el maneig de missatges orals i escrits, contribuint al desenvolupament de la competència clau en comunicació lingüística. Així mateix, contribueix al desenvolupament de les competències clau digital, i personal, social i d'aprendre a aprendre, afavorint un creixement personal constant.

Estudiar les produccions artístiques de diferents societats i pobles aportarà a l'alumnat una visió àmplia en el camp social que contribuirà al desenvolupament de la competència clau ciutadana, en incloure aquest estudi els aspectes, econòmics, jurídics, polítics i socials. L'estudi de la capacitat creadora de l'ésser humà contribueix igualment a l'assoliment de la competència clau emprendedora i ajuda el discent a crear i replantejar idees, utilitzant la imaginació i la creativitat. Finalment, des d'aquesta matèria es contribueix també al desenvolupament de la competència clau en consciència i expressió culturals, en la mesura en què el coneixement de les arts i manifestacions culturals ajudaran l'alumnat a comprendre i respectar les formes en les quals les idees artístiques s'han comunicat al llarg del temps.

La Història de l'Art pot contribuir a enfocar els reptes del món actual. Les competències específiques i els sabers bàsics associats a aquestes ajudaran l'alumnat a afrontar desafiaments tan importants com el compromís davant situacions d'inequitat i d'exclusió, la resolució pacífica dels conflictes, l'acceptació i el maneig de la incertesa, la valoració de la diversitat personal i cultural, el compromís ciutadà en l'àmbit local i global, la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i l'aprofitament crític, ètic i responsable de la cultura digital.

En definitiva, ajudaran l'alumnat a entendre i valorar la realitat que l'envolta per a poder articular el comportament propi fent possible que el coneixement guie les accions futures. D'aquesta manera, la matèria d'Història de l'Art s'enllaça perfectament amb els principis pedagògics recollits en l'article 35 de LOMLOE, ja que afavoreix la capacitat de l'alumnat per a aprendre per si mateix, treballar en equip i aplicar mètodes d'investigació apropiats que estimulen l'interès pel coneixement. Col·laborarà també en la incorporació de la perspectiva de gènere en la formació de l'alumnat, així com a reforçar l'interès per la lectura i la millora de la capacitat d'expressió.

L'enfocament que en aquest currículum té l'estudi de la Història de l'Art afavoreix la innovació educativa, proposant com a referent les pedagogies actives i la utilització de les metodologies que posen els educands en el centre de l'acció educativa. Les activitats han de ser

motivadores, s'ha d'afavorir el treball en equip en projectes vinculats al context més pròxim, proposant situacions reals d'aprenentatge. És recomanable que el docent accompanye l'alumnat en aquest camí i es convertís en organitzador del procés d'ensenyament-aprenentatge, i facilite l'aprenentatge per competències amb un enfocament globalitzador i amb una metodologia flexible que utilitza diferents estratègies metodològiques i recursos didàctics, i en el qual l'aprenentatge es planteja sempre com un repte capaç d'encuriosir, tenint en compte l'avaluació com un mitjà i no com un fi.

La Història de l'Art del segon curs de Batxillerat complementa els coneixements artístics adquirits en l'ESO. En aquella etapa educativa el fenomen artístic és present en els quatre cursos inclosos en la matèria Geografia i Història. En el Batxillerat adquireix una entitat pròpia i es converteix la història de l'art en objecte d'estudi *per se*, es desenvolupen continguts més analítics que descriptius, es vincula l'obra artística al passat, però també amb el present, i es tracta el producte com un fenomen de rigorosa actualitat.

L'estructura dels elements curriculars queda articulada de la forma següent: en primer lloc, es recullen les set competències específiques de la matèria accompanyades per la descripció. L'organització d'aquestes fomenta l'adquisició de les destreses, de les actituds i dels sabers propis de la matèria, i tenen en compte l'obra d'art i el llenguatge, els estils artístics, l'aportació de les dones a la matèria artística, la posada en valor del patrimoni i l'elaboració de treballs al voltant la Història de l'Art.

A continuació es mostren els sabers bàsics distribuïts en sis blocs. El primer d'aquests, Ens acostem a l'obra d'art, conté els sabers instrumentals necessaris per a iniciar el treball en la matèria. En els quatre blocs següents es realitza un recorregut pels diferents estils de la Història de l'Art: "Ritualls, figura humana i *res publica* en els inicis de l'art"; "Religió i art: cristianització d'Europa i expansió de l'Islam"; "Burgesia i ciutats, humanisme i poder"; i "Academicisme, individualisme i industrialització. La independència de les arts plàstiques". Finalment, trobem un bloc final, "El món de l'art en el segle XXI", que pretén aconseguir que l'alumnat no sols adquirisca coneixement artístic, sinó que gaudisca de l'obra d'art.

Finalment, es proposen situacions d'aprenentatge adequades per a treballar tant aquestes com els continguts de la matèria i s'especifiquen els criteris d'avaluació imprescindibles per a comprovar que l'alumnat ha aconseguit els objectius plantejats.

2. Competències específiques de la matèria

2.1. Competència específica 1

Elaborar una definició de l'obra d'art tenint en compte les aportacions realitzades per la historiografia artística.

2.1.1. Definició de la competència

No hi ha Història de l'Art sense obres d'art. Per això, per a poder escometre l'estudi de la matèria, l'alumnat ha d'enfrontar-se al desafiament d'intentar donar resposta a la pregunta: què és una obra d'art? Responder a aquesta qüestió no és gens fàcil, treballar aquesta competència implica l'alumnat en la resolució. Posa l'obra d'art en el centre de la reflexió i proposa acostar-nos a les diferents concepcions que sobre aquesta han realitzat civilitzacions diferents al llarg del temps. L'alumnat haurà de reunir informació sobre el fenomen artístic i sobre com n'ha evolucionat la definició. Aquesta informació serà clau per a comprendre la dimensió universal i global. La competència que ens ocupa situarà l'obra d'art dins de les realitzacions humanes més interessants i influents, fruit de la creativitat humana, de la necessitat de comunicació i susceptible de ser gaudida per si mateixa, a més de valorada com a document i font històrica per a l'estudi d'una època determinada. Facilita la delimitació del camp d'estudi de la Història de l'Art i suposa la posada en marxa d'una reflexió personal de l'alumnat en la qual, utilitzant les definicions que de l'obra d'art s'han realitzat, podrà afegir les aportacions pròpies. Aquest exercici

d'autoreflexió l'ajudarà a entendre la diversitat i heterogeneïtat dels criteris estètics tant al llarg de la història com en diferents cultures i societats. Així mateix, el capacitarà per a descobrir i apreciar una gran varietat d'expressions artístiques, fins i tot fora de la divisió clàssica que identifica les obres d'art únicament amb l'arquitectura, l'escultura i la pintura, i a contemplar un ampli ventall de noves formes d'art lligades a les maneres actuals de producció i de comunicació, com ara el còmic, l'animació, el grafit o l'art digital, entre altres.

Es relaciona amb les competències clau ciutadana i en consciència i expressió culturals, ja que l'element artístic forma part indissoluble dels fenòmens culturals que estructuren les societats, a més de contribuir al patrimoni propi. Ajudarà l'alumnat a intervir activament en la cultura del seu entorn, gaudir de les obres d'art que l'envolten i fomentar el respecte i la conservació.

És una competència útil per a enfocar-se als reptes del segle XXI, ja que es vincula a la valoració de la diversitat personal li cultural que promou a través de la reflexió sobre l'obra artística. D'aquesta manera, l'alumnat podrà construir una actitud positiva cap a la diversitat i afavorir l'interès per conéixer cultures diferents i promoure'n la posada en valor.

En síntesi, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència específica, s'espera que l'alumnat siga capaç d'establir una definició que responga a la complexa realitat de l'obra d'art i que l'ajude a entendre el fenomen artístic, interioritzant l'evolució de les característiques que l'han definit i incloent les reflexions pròpies. La incorporació en la matèria permetrà fomentar una visió personal sobre l'obra d'art que resulta absolutament necessària per a emprendre l'estudi de la Història de l'Art.

2.2. Competència específica 2

Identificar les diferents funcions que l'obra d'art ha exercit al llarg del temps, descriure-les i comparar-les realitzant apreciacions personals.

2.2.1. Descripció de la competència

L'obra d'art constitueix un objecte singular creat amb una funció determinada, al darrere va haver-hi una intencionalitat que la relaciona directament amb les circumstàncies dominants d'una època històrica, així com amb la mà creadora que li va donar forma. Comprendre aquesta finalitat suposa realitzar una reflexió profunda. El treball d'aquesta competència ajudarà l'alumnat no sols a reconéixer en l'obra d'art una creació humana única i irrepetible susceptible de promoure el gaudi estètic, sinó també a descobrir un mitjà de comunicació a través del qual l'ésser humà deixa en herència una reflexió sobre la societat en la qual viu. Respon a la nostra necessitat intrínseca de comunicació i d'expressió, produeix una interacció interessant entre el subjecte i l'objecte, i és un dels elements comunicatius més antics que coneixem capaç d'emetre un missatge molt temps després d'haver-se creat. Aquesta realitat en fa difícil la interpretació i l'alumnat ha de ser preparat per a poder desxifrar codis que, en molts casos, fa segles que han desaparegut.

La identificació de la funció exercida per l'obra d'art possibilitarà aquest treball. És impossible que puguem comprendre l'art del passat si ignorem la finalitat per a la qual es va crear i, per a poder establir-ne la funció, serà necessari situar-la dins de la societat que la va crear. No obstant això, comporta una dificultat més, també és fruit de la imaginació de l'individu. L'obra d'art és executada en última instància per les mans expertes d'un home o d'una dona que hi poden deixar empremtes personals i que també mereixen la nostra atenció. En resum, confluixen en la creació de la producció artística dues responsabilitats que l'alumnat haurà de tindre en compte a l'hora d'analitzar la funció exercida per aquesta, la col·lectiva i la individual.

A través d'aquesta competència, l'alumnat podrà interpretar l'obra d'art i indagar-ne sobre el significat i la intenció. Treballar aquesta competència implica inexorablement mobilitzar una quantitat important de sabers. Entendre les connexions de l'obra d'art amb altres obres d'art, amb

les personalitats que les van crear i amb les societats que la van acollir, obliga a conéixer els aspectes religiosos, filosòfics, històrics, econòmics o culturals sense els quals no podem desxifrar les raons que van possibilitar la creació artística.

Aquesta competència es relaciona amb la competència clau en consciència i expressió culturals, ja que ajudarà l'alumnat a comprendre el fenomen artístic com una expressió plenament humana i podrà arribar a entendre com aquesta expressió té múltiples intencionalitats que responen sempre a les característiques concretes d'una època històrica. D'aquesta manera, també possibilitarà que l'alumnat siga capaç d'apreciar en aquestes característiques les que li són més pròximes. Podrà reconéixer-hi aspectes relatius a la identitat pròpia, connectant així al mateix temps amb la competència clau ciutadana.

També es relaciona amb els desafiaments del segle XXI perquè el coneixement de l'evolució que es produeix en la funció exercida per l'obra artística ajudarà l'alumnat a valorar la diversitat personal i cultural, apreciant com un tret positiu que les societats siguin obertes i canviants.

En síntesi, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència específica, s'espera que l'alumnat siga capaç de trobar la motivació que subbau després de la realització de qualsevol obra d'art i d'entendre com les característiques que la defineixen enllacen directament amb aquesta finalitat.

2.3. Competència específica 3

Identificar, caracteritzar i comparar els principals estils artístics que s'han succeït al llarg de la història, i utilitzar-los per a classificar les obres d'art més representatives a diferents escales.

2.3.1. Descripció de la competència

Ja s'ha esmentat que la Història de l'Art és la història de les obres d'art, però aquestes han de ser tractades d'una manera tal que l'alumnat tinga la possibilitat d'assumir que el pas del temps hi ha anat introduint canvis. També s'ha assenyalat que les circumstàncies pròpies de cada civilització o època han introduït peculiaritats en les obres que han produït. La Història de l'Art és molt àmplia i, perquè el contingut de la matèria puga resultar assumible per l'alumnat, es fa necessari que aquestes obres d'art apareguen categoritzades i ordenades respecte al convencionalisme dels estils artístics. Sense l'ús d'aquests organitzadors, seria molt complicat poder dur a terme un estudi detallat en aquest nivell educatiu. La utilització dels organitzadors ens obliga a estudiar una selecció de produccions artístiques que siguin significatives en cadascun d'aquests moments històrics i procurar que una part d'aquestes pertanguen a l'entorn més pròxim a l'alumnat.

El treball d'aquesta competència facilita es puga situar l'obra en el context temporal i espacial i es basa en els aspectes pertanyents a les competències anteriors, continuant la seqüència començada amb la reflexió sobre l'obra d'art i amb les preguntes sobre la funció d'aquesta. Amb aquesta competència, l'alumnat hauria de reconéixer i de diferenciar les manifestacions artístiques dels principals estils de l'art occidental, a més de comprendre les similituds i diferències que es produeixen entre aquests per a poder treballar els aspectes estilístics del comentari artístic.

Hauria de ser capaç d'identificar les continuïtats produïdes entre aquests, també les reaccions que es produeixen a estils artístics anteriors, a més de comprovar la diferència que en el tractament de temes idèntics realitzen estils diferents. L'alumnat hauria d'observar com les idees imperants en un estil artístic prevalen per damunt de les individualitats artístiques; i també caldria establir una forma concreta d'aproximar-se a l'art relacionada amb els estils. Especialment interessant és treballar els moments artístics en els quals una personalitat amb una individualitat irresistible és capaç d'avancar el pas d'un estil a un altre, avançant les característiques que seran

pròpies d'estils posteriors. D'aquesta manera, s'haurien de treballar els dos aspectes fonamentals que caracteritzen tota producció artística, el vessant col·lectiu a través de l'estil, i el vessant individual a través de les característiques pròpies d'un creador o una creadora en particular. Finalment, hauria de ser capaç de situar obres d'art en els estils artístics més importants.

Aquesta competència es relaciona amb la competència clau en consciència i expressió culturals, ja que afavoreix en l'alumnat el reconeixement dels diferents estils que formen part de la Història de l'Art i l'habilita per a poder situar les diferents obres dins d'aquestes èpoques artístiques. Així mateix, es relaciona amb la valoració i diversitat personal i cultural com un dels desafiaments més importants als quals s'enfronten les societats del segle XXI. La connexió que l'alumnat pot realitzar entre les obres d'art que li són més pròximes i les grans obres de la història promourà el respecte cap a altres societats i cultures, li recordarà que vivim en societats obertes i canviants, i contribuirà a despertar l'interès per conéixer altres cultures.

En síntesi, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència, s'espera que l'alumnat siga capaç d'identificar els principals estils artístics i explicar les característiques que els defineixen i diferenciant-los. Hauria de poder realitzar un recorregut per aquests i observar les influències i les reaccions que es produeixen entre aquests. També hauria de ser capaç de relacionar les obres d'art del seu entorn amb els contextos estilístics que ha estudiat.

2.4. Competència específica 4

Explicar l'obra d'art, interpretant correctament el llenguatge artístic i les característiques estilístiques, identificant els missatges que transmet i incloent en les explicacions els conceptes fonamentals, termes i vocabulari propis de la matèria.

2.4.1. Descripció de la competència

Aquesta competència respon a la necessitat d'entendre l'obra d'art com un canal de comunicació que es configura a través dels codis propis: el llenguatge artístic. Desxifrar aquest llenguatge és imprescindible per a poder interpretar el fenomen artístic. El desenvolupament d'aquesta competència facultarà l'alumnat en el reconeixement d'aquests codis interns que obriran la porta a la comprensió global de l'obra d'art i, per tant, al seu gaudi total. Els aspectes tècnics, determinats pels materials; els aspectes formals, determinats per la manera en la qual es realitza l'obra; i els aspectes iconogràfics i iconològics, determinats pels missatges que es desitgen transmetre; els tres són els responsables de la configuració d'aquests codis. A la tècnica, la forma i el significat se sumaran els aspectes estilístics, configurant un procediment adequat per a interpretar l'obra d'art. Aquesta competència possibilitarà el desenvolupament d'un mètode d'anàlisi que permeta conéixer amb rigor la producció artística, desenvolupant la sensibilitat i l'estima. Contribueix al fet que l'alumnat siga capaç d'explicar l'obra d'art fent un ús correcte dels conceptes fonamentals, termes i vocabulari que són propis de la matèria. El treball d'aquesta competència mobilitzarà, per tant, una quantitat important de sabers relacionats amb la lectura del producte artístic, amb l'estructura interna i amb els significats de les seues formes. Farà possible que l'alumnat aprengaa els conceptes fonamentals de la matèria i els utilitze adequadament.

L'estudi dels elements bàsics que conformen una obra d'art com poden ser els materials utilitzats, la composició de l'obra, el tractament del color, la llum, el volum, l'espai o la perspectiva, entre altres, així com el coneixement dels símbols i icons més importants i el reconeixement de les característiques dels estils artístics, promouran un coneixement en profunditat del fenomen artístic.

Aquesta competència específica es relaciona amb la competència clau en comunicació lingüística, ja que contribueix a desenvolupar en l'alumnat la capacitat d'expressió escrita i a comunicar de manera clara i rigorosa les explicacions que sobre l'obra d'art ha de realitzar. També es relaciona amb la competència clau en consciència i expressió culturals, ja que ajudarà

l'alumnat a entendre els llenguatges propis del món de l'art, posant en valor la contribució al patrimoni cultural i artístic.

Des del punt de vista dels reptes del segle XXI, aquesta competència es relaciona amb la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament, en la mesura en què ajuda a reforçar la idea que el coneixement és necessari per a poder entendre la realitat artística i facilita la possibilitat de gaudir-ne.

En resum, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència, s'espera que l'alumnat siga capaç d'interpretar una obra d'art, explicar-ne els aspectes més importants, la composició interna i el significat iconogràfic i iconològic, utilitzant per a això el vocabulari propi de la matèria i iniciant un procés de gaudi que serà més intens com millor siga compresa.

2.5. Competència específica 5

Identificar i explicar l'obra de dones creadores dins de la història de l'art, i visibilitzar-ne les aportacions més importants.

2.5.1. Descripció de la competència

Al llarg del temps, en els diferents currículums sobre la matèria, s'ha anat imposant una visió androcèntrica de la Història de l'Art. Els noms de dones artistes eren molt escassos o inexistentes i, per aquest motiu, feia la impressió que únicament figures masculines havien sigut protagonistes dels diferents estils artístics. Afortunadament, hui aquesta visió comença a superar-se. Diferents estudis monogràfics sobre el tema han posat al dia el paper de les dones artistes. Aquesta competència ajudarà al fet que l'alumnat trobe també referents femenins en la matèria.

A través del treball d'aquesta competència, promourem la igualtat efectiva entre homes i dones, ja que sense aquests referents l'alumnat pot tindre la falsa impressió que no existeixen figures femenines que puguen rivalitzar en talent amb els seus homòlegs masculins. Anguissola, Gentileschi, Luisa Roldán, Claudel, Morisot, Kahlo, Lempicka, o Amalia Avia són exemples de dones artistes extraordinàries a través de les quals l'alumnat podrà adquirir aquests referents necessaris per a entendre que la capacitat creadora no té res a veure amb el gènere. Afavorirà la recuperació i posada en valor de les figures femenines que per la condició de dones han quedat relegades a un segon pla. L'alumnat s'acostarà a la figura de la dona no sols com a protagonista de la representació que d'ella s'ha fet al llarg de la història; i s'acostarà també a obres que mostren, moltes vegades, un patró establert per les societats que les van crear i a les quals la dona apareix representant rols característics d'uns altres moments històrics i que la porten a la submissió i a l'assumpció de papers secundaris. Mitjançant aquesta competència, s'afavorirà una societat més igualitària en la qual la dona és capaç d'assumir papers protagonistes i, en molts casos, trencadors. Aquesta competència connecta amb la competència clau ciutadana, ja que ajuda a la formació de ciutadans i ciutadanes que mantinguen actituds fonamentades en el respecte als valors democràtics i donen suport al desenvolupament d'un esperit crític capaç de reconéixer les desigualtats i treballar per a erradicar-les. En definitiva, una competència que afavoreix el rebuig de la discriminació per raó de sexe i que promou activament la igualtat entre homes i dones.

Igualment, aquesta competència treballa dins del camp dels desafiaments del segle XXI i impulsa que l'alumnat adquirisca compromisos davant situacions d'inequitat i exclusió, ja que fomentarà que empatitze amb diferents situacions de desigualtat i ajudarà a erradicar idees que la perpetuen.

En síntesis, mitjançant aquesta competència específica, s'espera que les alumnes i els alumnes siguin capaços d'identificar i explicar l'obra de dones artistes, posant un èmfasi especial en les circumstàncies que van fer que la seua labor fora menysvalorada i reconeixent la contribució que van realitzar al progrés artístic.

2.6. Competència específica 6

Analitzar el patrimoni artístic i ressaltar la capacitat d'aquest per a conformar identitats individuals i col·lectives, valorar la seua aportació a la cultura i reconéixer el paper d'aquest com a element dinamitzador de l'economia.

2.6.1. Descripció de la competència

Un fet destacat respecte de l'obra d'art en els últims temps és que ha passat a ocupar un protagonisme important en les nostres societats. Des de temps llunyans ha sigut molt valorada per l'elit de les comunitats que la van crear i que gaudien amb les realitzacions d'uns altres temps. No obstant això, a partir del segle XIX pateix un procés que podríem qualificar de nacionalització i passa de tindre un caràcter bàsicament privat per la pertinença a individus o col·lectivitats limitades a convertir-se també en patrimoni dels diferents estats europeus, arriba a formar part del patrimoni nacional i en possibilita l'accés de capes socials allunyades del fenomen artístic. El segle dels nacionalismes afavoreix que l'art n'amplie la influència. El seu gaudi es converteix en col·lectiu i apareix una interessant connexió entre les sensacions individuals que desperta l'art i els sentiments de pertinença col·lectiva que afavoreix tant estatalment com regionalment o localment.

Mitjançant aquesta competència, l'alumnat podrà reconéixer i explicar el patrimoni artístic com a part integrant de realitats col·lectives i es podrà endinsar en uns altres aspectes de l'obra d'art menys treballats tradicionalment a l'aula. És una competència molt relacionada amb el contacte que, com a espectadors, mantenim amb aquesta, es treballaran assumptes com el mercat i el consum d'obres d'art, l'exhibició en museus, institucions, fundacions, exposicions o àmbits urbans, la legislació que els poders públics han redactat per a salvaguardar-ne la conservació i posada en valor o els itineraris turístics que les inclouen. Totes aquestes perspectives impulsaran que l'alumnat augmenta la capacitat de gaudir de l'obra d'art, i contribuiran a la formació del gust personal i incidiran en la disposició per al gaudi estètic i l'experimentació de sentiments interns. A través d'aquesta competència, es treballarà també el potencial econòmic de la producció artística i el seu paper com a focus d'atracció que afavoreix tant les economies més desenvolupades com aquelles que per la grandària són molt més limitades. Finalment, propiciarà també la posada en valor de l'art com un element present en la cultura més pròxima a l'alumnat i potenciarà així el compromís amb la conservació del patrimoni artístic, i el considerarà com un llegat que transmetem a les generacions futures i rebutjara aquells comportaments que el deterioren o degraden.

Aquesta competència específica es relaciona amb la competència clau en consciència i expressió culturals, ja que implica respectar les idees que expressen cultures de diferents èpoques i llocs, així com la promoció d'un sentit de pertinença a una identitat concreta.

Així mateix, es relaciona amb els desafiaments del segle XXI, especialment, amb el que fa referència al compromís ciutadà en l'àmbit local i global, atés que afavoreix que l'alumnat puga sentir-se part d'un projecte col·lectiu al mateix temps que genera empatia i generositat cap a altres projectes del mateix tipus que s'han produït i es produeixen al llarg de la història.

En resum, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència, s'espera que l'alumnat siga capaç de reconéixer els elements que componen el patrimoni històric més pròxim, així com aquell que pertany a àmbits més allunyats tant en l'espai com en el temps, i que siga capaç de comprendre la importància que té la valoració i la conservació d'aquest patrimoni des del doble punt de vista cultural i econòmic.

2.7. Competència específica 7

Utilitzar recursos variats per a extraure informació i elaborar produccions personals utilitzant eines TIC en les quals s'incloga l'obra d'art como objecte d'estudi.

2.7.1. Descripció de la competència

La Història de l'Art ofereix l'oportunitat a l'alumnat d'acostar-s'hi a través de múltiples recursos. Podem accedir a continguts que guarden relació amb l'art i utilitzar la historiografia, el cinema, la literatura, les imatges, el còmic, la premsa, els textos històrics i també mitjançant l'observació directa d'obres d'art dels nostres pobles i ciutats. Aquesta competència treballarà la cerca de la informació, l'organització i la utilització com a mitjà per a la realització de produccions personals per part de l'alumnat. Tot això sense oblidar la revolució que han suposat les tecnologies de la informació i de la comunicació en l'educació.

La Història de l'Art no pot romandre aliena a aquestes tecnologies i ha de propiciar-ne l'ús i contribuir a desenvolupar la competència digital. La nostra matèria és especialment indicada per a fer ús d'aquestes tecnologies, ja que l'accés a les imatges i el tractament que en fem són dues de les funcionalitats més destacades que ens ofereixen les TIC. El món digital ofereix una plataforma perfecta per a poder treballar a l'aula les competències i els sabers de la matèria. Podem abordar aquest treball utilitzant dues funcions destacades del web: d'una banda, tenim a la nostra disposició una miríada de pàgines amb informació precisa sobre les característiques principals dels diferents estils i artistes que configuren la Història de l'Art; per una altra, tenim multitud d'eines en línia que ens faciliten tant l'elaboració de materials com la seua presentació.

Mitjançant la primera funcionalitat, l'alumnat tindrà la possibilitat de reunir la informació necessària per a elaborar els treballs que li siguen proposats. A través de les cerques en el web i de les pàgines suggerides pel docent, l'alumnat hauria d'anar adquirint la competència digital necessària per al treball de la informació i desenvolupant la competència en aquest àmbit. Mitjançant la segona funcionalitat, el web proporciona les eines necessàries per a completar la primera. El procés de cerca, selecció, tractament i anàlisi de la informació ha de culminar amb l'elaboració de síntesi, resums, informes o ressenyes pròpies a través de les quals l'alumnat hauria de ser capaç d'organitzar, interioritzar i comunicar l'aprés, així com d'elaborar i presentar els seus treballs d'una forma atractiva i motivadora. L'elaboració de continguts digitals com ara línies de temps, geolocalitzacions, mapes, esquemes, presentacions o museus virtuals afavoreixen l'aprenentatge actiu i suposen un esperó per al treball de continguts artístics.

Aquesta competència es relaciona amb la competència clau en comunicació lingüística, ja que l'alumnat ha de ser capaç de realitzar cerques d'informació de diverses fonts i avaluar-ne la fiabilitat i la pertinència per a l'objectiu marcat. A més, ha de realitzar produccions pròpies de contingut artístic i expressar-se amb fluïdesa, coherència i correcció, creant coneixement i argumentant les opinions. També connecta amb la competència digital, ja que una part important de la cerca d'informació la realitzarà utilitzant aquest canal i part de les produccions que realitze seran en aquest format, utilitzant eines i aplicacions en línia que faciliten el treball en grup i la integració del contingut creat en l'entorn personal d'aprenentatge.

El desenvolupament d'aquesta competència es relaciona amb l'aprofitament crític, ètic i responsable de la cultura digital, per la qual cosa té en compte els reptes que el nostre segle planteja a les generacions futures. Suposa una preparació per a traure el màxim partit a les eines que la revolució tecnològica posa a les nostres mans i afavoreix l'alfabetització en informació que necessitarà el nostre alumnat per a poder desenvolupar-se amb solvència en la societat digital.

En síntesi, mitjançant l'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència s'espera que l'alumnat siga capaç d'extraure informació tant de fonts localitzades en ubicacions tradicionals com de fonts emplaçades en el núvol, amb la qual poder elaborar produccions personals que incloguen l'art com a objecte d'estudi.

3. Sabers bàsics

3.1. Introducció

Els sabers bàsics han de possibilitar que l'alumnat aconseguisca les competències específiques de la matèria i és aquest el criteri utilitzat per seleccionar-los. Aquests sabers ajudaran l'alumnat a iniciar una reflexió sobre l'obra d'art i sobre la funció que ha exercit al llarg de la història. Facilitaran el coneixement dels diferents estils artístics, possibilitaran la comparació entre aquests i habilitaran l'alumnat per a la classificació d'obres artístiques, aplicant criteris estilístics. Són sabers que promouen l'explicació de l'obra d'art tenint en compte el llenguatge implícit i capaciten el discent per a l'adquisició d'un vocabulari artístic apropiat. Facilitaran la visibilització de les dones artistes i fomentaran l'ús de les noves tecnologies.

S'ha posat interès en recollir uns sabers que siguin presentats amb una lògica que faciliï el disseny de situacions i activitats d'ensenyament i aprenentatge. Per a això, es presenten sis blocs: el primer i l'últim contenen els sabers introductoris i els sabers terminals. Els primers els podríem considerar instrumentals, ja que són necessaris per a afavorir un acostament a la matèria, mentre que els segons podríem considerar-los conclusius, ja que proporcionen les eines necessàries perquè l'alumnat gaudís plenament del fenomen artístic una vegada conclsoa la formació. Els blocs del dos al cinc acompanyen l'obra d'art en el viatge a través dels segles i agrupen els sabers entorn d'una o diverses idees-força que en presideixen cadascun.

3.2. Bloc 1. Ens acostem a l'obra d'art

- 3.2.1. Estimació de l'obra d'art com a realitat oberta a la interpretació personal.
- 3.2.2. El concepte d'art, definició i funció de l'obra artística al llarg del temps. El poder de la imatge.
- 3.2.3. Tipologia d'obres d'art, els materials i les tècniques en l'obra d'art.
- 3.2.4. Vocabulari específic de la matèria i concepte d'estil.
- 3.2.5. Mètode per a analitzar i interpretar obres d'art: anàlisi tècnica i formal i anàlisi iconogràfica i estilística.
- 3.2.6. Ús crític d'Internet per a l'obtenció d'informació sobre fets artístics.
- 3.2.7. Maneig d'eines TIC per a la gestió de la informació, el treball col·laboratiu i la creació de materials digitals.

3.3. Bloc 2. Rituals, figura humana i *res publica* en els inicis de l'art

- 3.3.1. La prehistòria: l'art rupestre i moble en les manifestacions magicorituals.
- 3.3.2. Les civilitzacions fluvials: l'art com a dispositiu de dominació i control.
- 3.3.3. La civilització grega i l'art al voltant de la figura humana.
- 3.3.4. L'art romà i la *res publica*.

3.4. Bloc 3. Religió i art: cristianització d'Europa i expansió de l'islam

- 3.4.1. Establiment de la iconografia cristiana: el primer art cristià i l'imperi bizantí.
- 3.4.2. L'islam i les cultures musulmanes.
- 3.4.3. L'art a l'Europa dels pobles preromànics.
- 3.4.4. La idea de Déu com a jutge sever i llunyà: el romànic.

3.5. Bloc 4. Burgesia i ciutats, humanisme i poder

- 3.5.1. L'acostament a Déu durant l'art gòtic.

3.5.2. L'humanisme i el Renaixement.

3.5.3. Visualització del poder en el barroc: monarquia, noblesa, papat i burgesia.

3.6. Bloc 5. Academicisme, individualisme i industrialització. La independència de les arts plàstiques

3.6.1. Neoclassicisme i acadèmies, romanticisme i individualitat: els inicis de l'art contemporani a Europa.

3.6.2. El desenvolupament industrial i la influència en l'art de mitjan segle XIX. Nous materials i arquitectura. Arts plàstiques i preocupació social.

3.6.3. Cap a la ruptura de la finestra albertiana: impressionisme, postimpressionisme i primeres avantguardes.

3.6.4. Funcionalisme enfront d'organicisme en els postulats arquitectònics de la primera meitat del segle XX.

3.6.5. L'art després de la Segona Guerra Mundial. Arts plàstiques i segones avantguardes. De l'estil internacional als arquitectes i les arquitectes estrela.

3.7. Bloc 6. El món de l'art en el segle XXI

3.7.1. La revaloració de formes artístiques no tradicionals: fotografia, cartell, còmic, cinema o animació. La irrupció d'internet en el món de l'art.

3.7.2. Tendències artístiques actuals.

3.7.3. Reconeixement de l'art com a motor econòmic: mercat, consum i col·leccions. L'art com a atractiu turístic.

3.7.4. Valoració del patrimoni: el patrimoni artístic i la seu conservació.

3.7.5. La trobada amb l'obra d'art: museus, exposicions, l'art reproduït en imatge i en paper, espais virtuals i l'art en l'espai públic. El gaudi de l'art com a espectador.

3.7.6. Reflexió sobre el paper de les dones en la Història de l'Art.

3.7.7. Consideració del paper de l'artista en el procés creador.

4. Situacions d'aprenentatge

L'ensenyament de la Història de l'Art ha de concordar amb els principis generals del Batxillerat i, per tant, afavorir la formació de l'alumnat, la maduresa intel·lectual i humana i els coneixements. Ha d'ajudar-lo a aconseguir les habilitats i actituds que permeten desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i competència. Per consegüent, el disseny de situacions i activitats d'aprenentatge ha de mostrar coherència amb aquestes apreciacions. Col·locar les competències en el centre del procés d'ensenyament-aprenentatge i canviar el focus d'atenció des dels sabers a les competències suposa un canvi metodològic important.

La metodologia emprada a l'aula ha de partir de la perspectiva del docent com a orientador i facilitador del desenvolupament competencial en l'alumnat i ha de centrar-se en la realització de tasques plantejades amb un objectiu concret que aquest resoldrà fent ús dels diferents tipus de sabers que la matèria posa a l'abast. Serà fonamental que els mètodes didàctics emprats siguin capaços de generar curiositat i instar els docents a plantejar seqüències didàctiques en les quals l'alumnat siga conscient del que aprén, sàpia per a què ho aprén i siga capaç d'aplicar l'aprés en diferents contextos dins i fora de l'aula. Per això les metodologies emprades han de ser actives i contextualitzades, facilitant la participació i implicació de l'alumnat.

i afavorint l'ús dels sabers dins de situacions reals plantejades pel docent per a aconseguir aprenentatges més duradors.

Per a l'ensenyament de la Història de l'Art seran fonamentals les estratègies didàctiques que contextualitzen les obres d'art a l'entorn de l'educand i integren les activitats didàctiques en la comunitat en la qual resideixen. Aquestes intencions es poden portar a la pràctica utilitzant metodologies didàctiques com el treball per projectes, que afavoreix especialment l'aprenentatge competencial i que es basa en la proposta d'un pla d'acció amb el qual es busca un determinat resultat pràctic. Aquesta metodologia ajuda l'alumnat a organitzar el pensament, enfortir la capacitat de reflexió i de crítica, aplicant els sabers i les habilitats que adquireix a contextos reals. Altres metodologies adequades per al treball de la matèria i l'adquisició de les competències específiques seran l'estudi en profunditat de casos, l'aprenentatge dialògic, la ludificació o el debat. La labor del docent serà un element clau en l'apartat metodològic, no sols per la metodologia que ha d'anar triant segons les circumstàncies, sinó també per la labor com a dinamitzador de les activitats que es realitzen en l'aula. Activitats en les quals ha de destacar la presència de contingut digital. La xarxa ofereix l'oportunitat d'utilitzar recursos múltiples i variats que són molt adequats per a accedir a la informació, per a fomentar la interacció tant entre l'alumnat i el professorat com entre els mateixos alumnes i la creació de contingut digital. No obstant això, convé no obviar la utilització dels recursos didàctics més tradicionals, dels quals es pot extraure també informació molt valuosa, com el cinema, la literatura o els textos històrics, periodístics, filosòfics o artístics, entre altres, a través dels quals es pot promocionar l'obra d'art entre l'alumnat tant en el que concerneix el contingut com el continent.

Igualment, seria recomanable tindre en compte una sèrie de criteris a l'hora de planificar i desenvolupar les activitats d'aprenentatge amb la intenció de permetre un treball simultani de les competències específiques: han de fomentar la inclusivitat en el treball dels sabers, la creativitat i les aportacions pròpies de les alumnes i dels alumnes en les seues realitzacions, utilitzar l'entorn com a recurs educatiu, prioritzar el mètode indagatori, permetre l'explicació als altres del resultat d'aquestes realitzacions i connectar els continguts amb experiències i sentiments personals de l'alumnat.

Finalment, amb l'objectiu de tindre en compte la diversitat d'interessos i necessitats de l'alumnat i fer més inclusiva l'experiència educacional, s'incorporaran els principis del disseny universal d'aprenentatge. I s'assegurarà, d'aquesta manera, que no existeixen barreres físiques, cognitives, sensorials o emocionals que en suposen un límit a l'aprenentatge.

5. Criteris d'avaluació

5.1. Competència específica 1

Elaborar una definició de l'obra d'art tenint en compte les aportacions realitzades per la historiografia artística.

5.1.1. Reunir informació sobre els canvis produïts en la concepció de l'art en diferents moments històrics i en diverses cultures.

5.1.2. Comparar les diferents concepcions que sobre l'obra d'art ha aportat la historiografia artística.

5.1.3. Debatre sobre el concepte d'art utilitzant les aportacions més importants realitzades per la historiografia artística i incloent-hi una reflexió pròpia.

5.1.4. Elaborar una definició de l'obra d'art que incloga la informació extreta de fonts historiogràfiques, la reflexió realitzada sobre aquesta i les conclusions a les quals s'haja arribat després del procés de debat.

5.1.5. Valorar i respectar la diversitat de manifestacions artístiques tant del passat com del present.

5.2. Competència específica 2

Identificar les diferents funcions que l'obra d'art ha exercit al llarg del temps, descriure-les i comparar-les realitzant apreciacions personals.

- 5.2.1. Identificar en l'obra d'art un mitjà de comunicació i de gaudi estètic inherent a la condició humana.
- 5.2.2. Analitzar una obra d'art significativa identificant i explicitant la funció per a la qual va ser creada.
- 5.2.3. Relacionar la funció de les obres d'art tant amb les circumstàncies dominants de l'època en les quals van ser creades com amb la mà creadora que els va donar la forma.
- 5.2.4. Assenyalar els diferents papers que en l'actualitat pot tindre l'obra d'art, ressaltar la diversitat de funcions que exerceix i detectar les polèmiques en les quals pot veure's immersa.

5.3. Competència específica 3

Identificar, caracteritzar i comparar els principals estils artístics que s'han succeït al llarg de la història, i utilitzar-los per a classificar les obres d'art més representatives a diferents escales.

- 5.3.1. Identificar i descriure els estils més importants de la Història de l'Art.
- 5.3.2. Situar obres d'art tant locals com globals en els estils artístics que les van crear i assenyalar-ne els trets estilístics més importants.
- 5.3.3. Detectar algunes personalitats creadores que van ser capaces d'eixir-se'n de l'esquema estilístic dominant de l'època i valorar l'avanç que va suposar l'obra d'aquestes personalitats .
- 5.3.4. Manifestar interès i respecte per la diversitat artística de les societats humanes.

5.4. Competència específica 4

Explicar l'obra d'art interpretant correctament el llenguatge artístic i les característiques estilístiques, identificant els missatges que transmet i incloent en les explicacions els conceptes fonamentals, termes i vocabulari propis de la matèria.

- 5.4.1. Localitzar els elements formals, tècnics, simbòlics i estilístics que formen part del llenguatge artístic implícit en una obra d'art.
- 5.4.2. Aplicar un mètode de comentari artístic que permeta interpretar l'obra d'art i identificar tant els elements intrínsecos (materials, formes i símbols) com els extrínsecos (mà creadora, clientela i condicions economicosocials).
- 5.4.3. Elaborar explicacions d'obres d'art basades en el mètode de comentari artístic establert, utilitzant la terminologia i el vocabulari específic de la matèria i diversos formats tant orals com escrits.
- 5.4.4. Expressar sentiments propis davant les creacions artístiques, respectant la diversitat de percepcions davant l'obra d'art i superant estereotips i prejudicis.

5.5. Competència específica 5

Identificar i explicar l'obra de dones creadores dins de la Història de l'Art i visibilitzar les aportacions més importants.

- 5.5.1. Identificar les obres de dones artistes al llarg de la història de l'art.
- 5.5.2. Realitzar biografies de dones artistes per a ser exposades a través d'escrits o produccions digitals que incloguen les aportacions i obres més importants.
- 5.5.3. Analitzar críticament la imatge que s'ha donat de la dona en la història de l'art mitjançant l'anàlisi comparativa d'obres de diferents èpoques en les quals estiga representada la figura femenina.
- 5.5.4. Mostrar una actitud compatible amb la defensa de la igualtat entre homes i dones a l'hora de treballar amb obres d'art.

5.6. Competència específica 6

Analitzar el patrimoni artístic, ressaltar la capacitat per a conformar identitats individuals i col·lectives, valorar la seua aportació a la cultura i reconeixent el seu paper com a element dinamitzador de l'economia.

- 5.6.1. Identificar i analitzar la presència de l'art en la vida quotidiana, assenyalar els vincles amb la realitat social i valorar-ne la utilització com a objecte de consum.
- 5.6.2. Definir les categories de protecció dels elements artístics més importants que estableix la legislació.
- 5.6.3. Valorar el patrimoni artístic en l'àmbit local i global, identificar les característiques principals i participar de manera activa en la conservació del més pròxim.

5.7. Competència específica 7

Utilitzar recursos variats per a extraure informació i elaborar produccions personals, utilitzant eines TIC en les quals s'incloga l'obra d'art com a objecte d'estudi.

- 5.7.1. Utilitzar fonts d'informació cinematogràfiques, literàries, textuais (historiogràfiques i històriques) tant en format digital com tradicional per a planificar els treballs de recerca.
- 5.7.2. Buscar, seleccionar i contrastar la informació necessària procedent de diferents fonts per a poder portar a terme xicotetes investigacions al voltant del fenomen artístic.
- 5.7.3. Elaborar produccions pròpies tant en format tradicional com en format digital, que expliquen el fenomen artístic, utilitzant la informació seleccionada i mostrant un domini adequat dels conceptes artístics.
- 5.7.4. Compartir continguts digitals utilitzant eines en línia.

HISTÒRIA DEL MÓN CONTEMPORANI

1. Presentació

Conéixer els condicionants històrics del món present, així com els problemes i reptes globals de les diferents societats humanes contemporànies, és indispensable perquè l'alumnat se situe al món, adquirisca consciència dels seus drets i obligacions, i es comprometa amb l'exercici d'una ciutadania activa i responsable enfront dels reptes i desafiaments del segle XXI.

En aquest sentit, la matèria d'Història del Món Contemporani, d'acord amb els objectius de l'etapa de Batxillerat i amb el desenvolupament de les competències clau, facilita a l'alumnat les estratègies necessàries per comprendre críticament els esdeveniments contemporanis més rellevants en els àmbits nacional, europeu i mundial, i ajuda a l'anàlisi de les causes i les relacions, el paper dels individus en aquests esdeveniments i la composició de les societats des d'un punt de vista econòmic, social, polític i cultural al llarg del temps. A més, atesa la constant obertura al present que caracteritza la història contemporània, el seu aprenentatge genera a l'alumnat una mirada crítica i analítica sobre l'actualitat i sobre les circumstàncies pròpies, fomenta la corresponsabilitat en la construcció d'una societat més democràtica, justa i equitativa, i el capacita per a la formulació de propostes de millora de l'entorn social.

D'altra banda, si bé l'ensenyament de la història tradicional estava centrat en els fets i processos polítics de les elits, la transformació al llarg del segle XX en una ciència de les persones i de les societats humanes en el temps ha permés introduir noves temàtiques econòmiques i socials, així com nous subjectes històrics, com els grups subordinats i desfavorits, les dones i altres col·lectius. És important subratllar també l'aproximació alhora sincrònica i diacrònica que exigeix avui la comprensió i la transmissió de la història.

En continuïtat i aprofundiment competencial respecte de la matèria de Geografia i Història cursada en l'ESO, les competències específiques de la matèria Història del Món Contemporani estan referides a tres grans blocs de sabers i capacitats. El primer requereix la recerca i el maneig crític de diverses fonts històriques i d'informació. El segon es refereix a la contextualització i l'anàlisi de fenòmens històrics rellevants a partir de la comprensió dels canvis en l'estructura econòmica, la valoració de les relacions socials, l'entesa de l'evolució de les relacions internacionals i els esdeveniments bèl·lics, així com de la consideració dels elements ideològics i culturals. El tercer demanda l'adquisició d'actituds i valors transversals per al desenvolupament d'una consciència cívica responsable, inspirada pels valors de la Constitució Espanyola i pels drets humans. Tot aquest conjunt de competències es desenvolupa al voltant de tres eixos fonamentals.

El primer aprofita la naturalesa intrínsecament investigadora i crítica que es requereix per a la construcció del coneixement històric amb l'objectiu d'afavorir que l'alumnat adquirisca habilitats de cerca i contrast d'informació, a partir de fonts solvents tant digitals com analògiques. Amb açò es pretén estimular la aptitud per aplicar els mètodes d'investigació més adients en cada cas, obtindre informació fiable i profitosa, i desenvolupar la capacitat d'aprendre per si mateix al llarg de la vida personal i professional.

El segon eix fa referència a l'anàlisi dels principals problemes i reptes del present, interpretant-los com a part d'un procés que els connecta amb el passat i els projecta cap al futur. L'objectiu és fomentar l'ús social del coneixement i el desenvolupament de la consciència i el pensament històrics, generant en l'alumnat la necessitat de formular preguntes sobre el temps present, reflexionar críticament sobre el seu entorn social, i clarificar el criteri propi i projecte personal.

El tercer eix se centra a presentar una concepció de la història amb perspectiva de gènere. La història tradicional amb prou feines incloïa dones com a protagonistes de l'acció social i política. Per això, s'ha adoptat el concepte de gènere com a eina analítica per a la investigació